

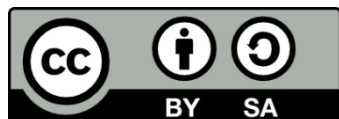
Μετάφραση δοκιμιακού λόγου

Ενότητα 4: Ορολογία και τεκμηρίωση στις ανθρωπιστικές επιστήμες

Τιτίκα Δημητρούλια

Τομέας Μετάφρασης

Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ορολογία και τεκμηρίωση στις ανθρωπιστικές επιστήμες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Στόχοι της ενότητας

Στόχος της ενότητας 4 είναι να παρουσιάσει τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η ορολογική τεκμηρίωση στον δοκιμιακό λόγο των ανθρωπιστικών επιστημών.

Η ορολογία στις Ανθρωπιστικές επιστήμες και οι μικρές γλώσσες

- Η ορολογία στις ΑΚΕ (Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες – και τέχνες) δύσκολα τυποποιείται, όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα
- Δύσκολα εντοπίζεται συγκεντρωμένη επίσης, παρά τα ευάριθμα ειδικά λεξικά
- Τα λεξικά αυτά είναι ως επί το πλείστον έντυπα και τα ηλεκτρονικά γλωσσάρια σπανίζουν
- Οι κατάλογοι λεξικών σε εγχειρίδια είναι πολύ χρήσιμοι (Πολίτης, 2005).

Όταν το σωστό γίνεται λάθος...

- Η χρήση των γνωστών ηλεκτρονικών πηγών που είναι πολύτιμες ενδεχομένως για άλλες επιστήμες και γνωστικά πεδία, μπορεί να είναι τοξική στις ΑΚΕ, π.χ. IATE
- Η ορολογία των ΑΚΕ δεν εντοπίζεται στις υφιστάμενες βάσεις ορολογίας και στα ηλεκτρονικά δικείμενα παρά **σε πολύ μικρό βαθμό**
- Προφανώς, λόγω της μικρής συνάφειάς τους με τις αποφάσεις των ευρωπαϊκών οργάνων
- Και παρά το γεγονός ότι **βρίσκονται στη βάση του ευρωπαϊκού και του παγκόσμιου πολιτισμού και της παιδείας**

Ενδεικτικά βήματα προς μια σωστή κατεύθυνση

- Αναζήτηση ειδικών λεξικών και γλωσσαρίων
- Συγκέντρωση σωμάτων κειμένων αναφοράς, έντυπων και ηλεκτρονικών (όπου τα σώματα κειμένων εδώ νοούνται ως συλλογές κειμένων)
- Μελέτη των εν λόγω κειμένων
- Εντοπισμός ορολογίας, φρασεολογίας αλλά και λοιπών χαρακτηριστικών μιας συγκεκριμένης **κοινότητας λόγου**

Το παράδειγμα της αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας

Κάποια λεξικά φιλοσοφίας

Συγγραφέας / Επιμελητής	Τίτλος	Μετάφραση	Έκδοση
Σωκράτης Γκίκας	Νέο φιλοσοφικό λεξικό		Σαββάλας, 2002
Θεοδόσης Πελεgrίνης	Λεξικό της φιλοσοφίας. Οι έννοιες, οι θεωρίες, οι σχολές, τα ρεύματα και τα πρόσωπα / Εξάγλωση ορολογία		Πεδίο, 2014 ³
Robert Audi (επιμ.), Στέλιος Βιρβιδάκης, Γιώργος Ξηροπαΐδης (επιμ. ελληνικής έκδοσης)	Το φιλοσοφικό λεξικό του Cambridge	Συλλογική μετάφραση	Κέδρος, 2011

Δημητρούλια & Κεντρωτής 2015, 314-5

Stefan Jordan & Christian Nimtz (επιμ.)	Λεξικό φιλοσοφίας	Λευτέρης Αναγνώστου & Ηλίας Κρίππας	Εκδόσεις του 21ου, 2014
Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος (επιμ.), 2 τόμοι	Λεξικό της προσωκρατικής φιλοσοφίας		Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας, 1988 & 1994
Gérard Durozoi & André Roussel	Λεξικό φιλοσοφίας	Βασιλική Ιακώβου, Σπύρος Τέγος, Θεόφιλος Τραμπούλης	Πατάκης, 2010
André Lalande	Λεξικό της φιλοσοφίας	Ευτύχιος Φικιώρης	Πάπυρος, 1955
Θανάσης Βασιλείου & Νικηφόρος Σταματάκης	Επίτομο εννοιολογικό λεξικό επιστημών του ανθρώπου		Gutenberg, 2000 ²

Διαβάζοντας ως παράλληλο κείμενο το Λεξικό Φιλοσοφίας του Cambridge

- Στο διαδίκτυο εντοπίζεται το εν λόγω Λεξικό Φιλοσοφίας σε διάφορους μορφότυπους (αγγλική έκδοση).
- Ο μεταφραστής μπορεί να συμβουλευτεί τις δύο εκδόσεις, αγγλική και ελληνική, αλλά και να δημιουργήσει, με οπτική αναγνώριση χαρακτήρων του ελληνικού κειμένου, ένα πραγματικό παράλληλο ΗΣΚ (σε συγκεκριμένο μορφότυπο, κατάλληλο για την εφαρμογή γλωσσικών εργαλείων).

Βλ. για τα ΗΣΚ τα Ανοικτά Ψηφιακά Μαθήματα [Ειδική Μετάφραση I](#) και [II](#).

Σώμα κειμένων

- Εισαγωγές στην αρχαιοελληνική φιλοσοφία, ελληνικές και μεταφρασμένες (ει δυνατόν με τα πρωτότυπα επίσης διαθέσιμα)
- Ειδικά έργα
- Κείμενα καθαυτά, αναλόγως με τη μετάφραση
- Θησαυρός της ελληνική γλώσσας (βλ. επόμενη διαφάνεια)

<http://stephanus.tlg.uci.edu/>

THESAURUS LINGUAE GRAECAE®
A Digital Library of Greek Literature

Project Director: Maria Pantelia

Πατήστε το **F11** για να εξέλθετε από την πλήρη οθόνη

Hello TLG user [Log In](#) | [Register](#)

[f](#) [t](#)

[HOME](#) [ABOUT](#) [FULL CORPUS](#) (Subscription required) [TLG CANON](#) (Open access) [ABRIDGED TLG](#) (Open access) [LEXICA](#) (Open access) [SUBSCRIPTIONS](#) [CONTACT US](#)

Word of the day:
ἀνομολογούμενος, -η, -οῦ

Not agreeing, inconsistent

First attested: 5 B.C.
38 time(s) in TLG corpus

[Link to original site](#)

Quick Links

- › The TLG Team
- › History of the TLG
- › Online LSJ
- › Cunliffe's Homeric Lexicon
- › Powell's Lexicon of Herodotus
- › Greek Fonts
- › Help files and video tutorials
- › Frequently asked questions
- › The TLG Canon
- › The Abridged TLG
- › Encoding
- › Beta to Unicode Guide
- › Unicode Proposals
- › Online LBG
- › Go to the original site
- › Post TLG E Additions
- › CD ROM Authors

Our mission and our projects

News and Updates

June 30, 2016: The corpus has been updated with seventy eight (78) new texts from forty three (43) authors. The new release also includes a number of fixes and improvements. Login has been extended to all open access materials (including lexica).

[More »](#)

The Thesaurus Linguae Graecae® (TLG®) is a research program at the University of California, Irvine.

University Tower
TLG Worldwide
1972 Planning Conference
Dr. Marianne McDonald
Ibycus Systems
Ibycus Desktop
1 2 3 4 5 6

CD ROM E brochure
7

Ένα άλλο παράδειγμα: κυβερνοκουλτούρα

COMME j'emploie souvent les termes "cyberespace" et "cyberculture", il semble utile d'en donner dès maintenant une brève définition. Le *cyberespace* (QU'ON appellera aussi le "réseau") est le nouveau milieu de communication qui émerge de l'interconnexion mondiale des ordinateurs. Le terme désigne non seulement l'infrastructure matérielle de la communication numérique, mais également l'océanique univers d'informations QU'IL abrite ainsi que les êtres humains qui y naviguent et l'alimentent. Quant au néologisme *cyberculture*, il désigne ici l'ensemble des techniques (matérielles et intellectuelles), des pratiques, des attitudes, des modes de pensée et des valeurs qui se développent conjointement à la croissance du cyberespace.

Pierre Lévy, *Cyberculture*, Odile Jacob, 1997

Πενία τέχνας κατεργάζεται

- Αναλόγως με το θέμα, ο μεταφραστής αναζητεί γλωσσάρια σε άλλες μεταφράσεις
- Επικοινωνεί με τους ειδικούς
- Ασκείται στην ορογραφία και προτείνει δικές του αποδόσεις
- **Εμπλουτίζει τις υπάρχουσες πηγές προσφέροντας το υλικό του στο διαδίκτυο**

Κλείνοντας με ένα πρακτικό ζήτημα

Μεταγραμματισμός ISO 843

transliteration.pdf - Adobe Acrobat Reader DC

File Edit View Window Help

Home Tools transliteration.pdf x Sign In

1 / 3

Transliteration of Greek 1/3

GREEK

Script: Greek, monotoniko and polytoniko

		ISO 843 1997 TL ^(1.0)	ISO 843 1997 TR ^(2.0)	UN (ELOT 743) 1987 ^(3.0)	ALA-LC 1997 ^(4.0)	BGN/PCGN 1962 ^(5.0)
A	α	a	a	a	a	a
	αι	ai	ai	ai	ai	e
	άι	ái	ái	ái	ai	é
	αϊ	aï	aï	aï	ai	aï
	αυ	ay	av, af, ay ^(2.1)	av, af ^{(3.1)(3.2)}	au	av
B	β	v	v	v	b, v ^(4.1)	v
Γ	γ	g	g	g	g	g, y ^(5.1)
	γγ	gg		...		ig
	γκ	gk				; ^(5.2) , ng ^(5.3)
	γξ	gx	nx	nx ^(3.1)	nx	nx

Ασκήσεις

Μεταφράστε το παρακάτω κείμενο του J. P. Vernant, επισημαίνοντας τις δυσκολίες. Συγκρίνετε με την υπάρχουσα μετάφραση και σχολιάστε τις ομοιότητες και διαφορές.

Il y a un quart de siècle, quand mon petit-fils était enfant et qu'il passait avec ma femme et moi ses vacances, une règle s'était établie entre nous aussi impérieuse que la toilette et les repas : chaque soir, quand l'heure était venue et que Julien se mettait au lit, je l'entendais m'appeler depuis sa chambre, souvent avec quelque impatience : « Jipé, l'histoire, l'histoire ! » J'allais m'asseoir auprès de lui et je lui racontais une légende grecque. Je puisais sans trop de mal dans le répertoire de mythes que je passais mon temps à analyser, à décortiquer, comparer, interpréter, pour essayer de les comprendre, mais que je lui transmettais autrement, tout de go, comme ça me venait, à la façon d'un conte des fées, sans autre souci que de suivre au cours de ma narration, du début à la fin, le fil du récit dans sa tension dramatique : il était une fois...

Julien, à l'écoute, paraissait heureux. Je l'étais, moi aussi. Je me réjouissais de lui livrer directement de bouche à oreille un peu de cet univers grec auquel je suis attaché et dont la survie en chacun de nous me semble, dans le monde d'aujourd'hui, plus que jamais nécessaire. Il me plaisait aussi que cet héritage lui parvienne oralement sur le mode de ce que Platon nomme des fables de nourrice, à la façon de ce qui passe d'une génération à la suivante en dehors de tout enseignement officiel, sans transiter par les livres, pour constituer un bagage de conduites et de savoirs « hors texte » : depuis les règles de la bienséance pour le parler et pour l'agir, les bonnes mœurs et, dans les techniques du corps, les styles de la marche, de la course, de la nage, du vélo, de l'escalade...

Jean-Pierre Vernant, « Avant-propos », *L'univers, les dieux, les hommes*, Paris, Seuil, 1999, p. 7-8.

Πριν από είκοσι πέντε χρόνια, όταν ο εγγονός μου ήταν μικρός και περνούσε τις διακοπές του με μένα και τη γυναίκα μου, είχαμε καθιερώσει έναν κανόνα εξίσου απαράβατο με τους κανόνες του μπάνιου και του φαγητού: κάθε βράδυ, την καθορισμένη ώρα που ο Ζυλιέν πήγαινε για ύπνο, τον άκουγα να με φωνάζει από το δωμάτιό του, πολλές φορές με κάποια ανυπομονησία: «Ζιπέ, ιστορία, ιστορία!». Πήγαινα και καθόμουν δίπλα του και του διηγόμουν έναν ελληνικό μύθο. Τον ανέσυρα χωρίς μεγάλη δυσκολία από την παρακαταθήκη των μύθων που ανέλυα, ανέτεμνα, συνέκρινα, ερμήνευα σε ολόκληρη τη ζωή μου, προσπαθώντας να τους κατανοήσω· στο παιδί όμως τους μετέφερα με τρόπο διαφορετικό, αυθόρμητα, όπως μου έρχονταν στο νου, σαν παραμύθι, και μόνη μου έγνοια ήταν να παρακολουθώ, από την αρχή ως το τέλος, τον ειρμό της ιστορίας και τις δραματικές της κορυφώσεις: μια φορά κι έναν καιρό... Ο Ζυλιέν έμοιαζε να το διασκεδάζει. Και εγώ επίσης. Με ευχαριστούσε που μπορούσα και του μετέδιδα άμεσα, από πρώτο χέρι, ένα μέρος του ελληνικού σύμπαντος· ένα σύμπαν με το οποίο είμαι πολύ συνδεδεμένος και, στον σημερινό μας κόσμο, θεωρώ πιο αναγκαία παρά ποτέ την επιβίωσή του μέσα στον καθένα μας. Μου άρεσε επίσης που η κληρονομιά αυτή έφτανε στον εγγονό μου προφορικά, σαν τα παραμύθια της τροφού, όπως τα ονομάζει ο Πλάτωνας, με τον τρόπο που πάρα πολλά πράγματα μεταβιβάζονται από τη μια γενιά στην άλλη, εκτός του πλαισίου της επίσημης εκπαίδευσης, χωρίς τη διαμεσολάβηση των βιβλίων, συγκροτώντας μια «εξωκειμενική» σκευή συμπεριφορών και γνώσεων: οι κανόνες ευπρεπείας που διέπουν το λόγο και τις πράξεις για παράδειγμα, τα χρηστά ήθη και, όσον αφορά τις τεχνικές του σώματος, ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο κάποιος βαδίζει, τρέχει, κολυμπάει, κάνει ποδήλατο, αναρρίχηση...

Βιβλιογραφία

- Lény, P. (1997). *Cyberculture*. Paris: Odile Jacob.
- Vernant, J.-P. (1999). *L'univers, les dieux, les hommes*. Paris:Seuil.
- Vernant, J.-P. (2001). *Το σύμπαν, οι θεοί, οι άνθρωποι*, μτφρ. Τ. Δημητρούλια. Αθήνα: Πατάκης.
- Δημητρούλια, Ξ., Κεντρωτής, Γ., 2015. *Λογοτεχνική μετάφραση-θεωρία και πράξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5252>
- Πολίτης, Α. (2005). *Το εγχειρίδιο του νεοελληνιστή*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Δικτυογραφία

<http://stephanus.tlg.uci.edu/>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημητρούλια Ξανθίπη. «Μετάφραση δοκιμιακού λόγου. Ορολογία και τεκμηρίωση στις ανθρωπιστικές επιστήμες». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS504/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Ιωαννίδου Κυριακή
Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

